1 4 1 0 9 3

Ўзбекистон - келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

9 ОКТЯБРЬ, ШАНБА № 197 (692). Сотувда эркин нархда. 1993 йил.

ХАЛҚАРО КООПЕРАТИВЛАР АЛЬЯНСИ БОШ АССАМБЛЕЯСИНИНГ ШВЕЙЦАРИЯДАГИ ЙИҒИЛИШИДА ЎЗБЕКИСТОН ДЕЛЕГАЦИЯСИ ҲАМ ИШТИРОК ЭТДИ

Швейцарияда Халқаро Кооперативлар Альянси (ХКА) Бош ассамблеясининг навбатдаги анжумани бўлиб ўтди. ХКА Президенти Ларс Маркус мазкур ташкилотнинг ўтган давр ичидаги иш фаолияти юзасидан ҳисобот берди. Анжуманда ХКА таркиби ва низомига ўзгартишлар киритилди. Иккинчи куни ўтказилган сайловда Ларс Маркус кўпчилик овоз билан ХКА Президентлигига қайта сайланди. Шунингдек, Альянснинг навбатдаги анжуманини 1995 йилда Манчестер шаҳрида ўтказиш белгиланди. Шу йили ташкилотнинг 100 йиллиги нишонланиши алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Анжуман ишида 91 давлатдан 334 делегат иштирок этди. Делегатлар орасида Ўзбекистондан борган «Ўзбекбирлашув» бошқаруви раиси Геннадий Волков билан Қорақалпоғистон Республикаси кооператив савдо бошқаруви раиси Давлатали Сахиев ҳам бор эди.

— Биз уч кун мобайнида Германия, Австрия, Туркия, Исроил каби давлатларнинг халқаро кооперативчилик ҳаракати вакиллари билан учрашиб, ўзаро ҳамкорлик хусусида келишиб олдик, — деди мухбиримиз билан суҳбатда Давлатали Сахиев. — Анжуман туфайли чет эл бозорларига чиқишнинг яна бир имкониятига эга бўлдик. Бундай қулайликдан самарали фойдаланишимиз керак.

Қ. ШОНИЕЗОВ,
ЎзА мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МОЛИЯ ВАЗИРЛИГИ «ЎЗБЕКСАВДО» ДАВЛАТ УЮШМАСИ ВА «ЎЗБЕКБИРЛАШУВ»ДА

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1993 йил 16 июлдаги 360-сон қарори билан асосий озиқ-овқат маҳсулотларининг шартномавий (эркин) чакана нархларига ўтиш механизми белгиланган (аҳолига меъёрланган миқдорларда сотиладиган қолипда пиширилган нон ва ун бундан мустасно).

Мана шунга асосланиб, шунингдек МДҲнинг бошқа минтақаларидан ҳамда импорт бўйича ташиб келтирилаётган гўшт ва қанд-шакарнинг нархлари мунтасил ўсиб бораётганлигини ҳисобга олиб, озиқ-овқат маҳсулотлари қўшни республикаларга ғайриқонуний равишда ташиб кетилиши йўлидаги уринишларнинг олдини олиш мақсадида «Ўзбексавдо» уюшмаси, «Ўзбекбирлашув» ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги 1993 йилнинг 11 октябридан бошлаб меъёрлар бўйича сотиладиган ҳар бир килограмм гўштнинг чакана нархини 1200 сўм ва қанд-шакарнинг нархини 450 сўм миқдорида белгилаш тўғрисида қарор қабул қилдилар.

Шуни таъкидлаш зарурки, ҳатто янги нархлар белгиланганда ҳам барча ҳаражатларни қоплаш учун гўштнинг ўзигагина бир ойга ҳисобланганда дотациялар миқдори 4,6 миллиард сўмни ташкил қилади.

Нархлар оширилганига қарамай, янги чакана нархлар Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигидаги энг паст нархлар бўлиб қолаяпти. Қуйида келтирилган маълумотлар шундан далолат беради:

(1 кг учун сўм ҳисобида)

	Тошкент	Москва	Санкт-Петербург	Ереван	Минск	Бишкек	Кишинёв	Олмаота	Душанбе
Гўшт (мол гўшти)	1200	1770	1680	2200	1300	1200	1860	1980	1290
Қанд-шакар	450	660	585	1450	1100	1100	—	880	—

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОЙИШИ

Республика аҳолисини меъёрланган озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашда ижтимоий адолат қоидаларига риоя этиш мақсадида:

1. 1993 йилнинг 1 ноябригача гўшт ва қанд-шакар аҳолига 1993 йилнинг 11 октябригача амалда бўлган нархларда сотилиши таъминлансин.

2. «Ўзбексавдо» уюшмаси, «Ўзбекбирлашув», савдо тармоғига эга бўлган вазирликлар ва идоралар, Қорақалпоғистон Республикасининг Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимликлари ушбу фармойиш сўзсиз бажарилишини таъминласинлар.

3. Ўзбекистон Республикасининг Молия вазирлиги «Ўзбексавдо» уюшмаси ва «Ўзбекбирлашув» билан биргаликда ана шу мақсадлар учун бюджетдан бериладиган дотация миқдорларига зарур ўзгаришлар киритсинлар.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.
Тошкент шаҳри,
1993 йил 8 октябрь.

СУВ КЕЛТИРГАН ЭЛДА АЗИЗ

Гурлан — Манғит сув йўли қурилиши ниҳоясига етди. Хоразм вилоятининг Гурлан тумани ва Қорақалпоғистон Республикасининг Манғит шаҳри аҳолисини тоза ичимлик суви билан таъминловчи темир қувур (айланаси 1020 миллиметрли) 48 километрли масофани «босиб» ўтди. Бу улкан ҳажмдаги бунёдкорлик ишларини бажариш қурувчилардан озмунча меҳнат талаб қилмади. Сув йўлининг фақат сўнгги якунловчи бос қичида «Жанубгазқурилиш» трестининг 3-қурилиш монтаж бошқармаси қурувчилари каналлар, авто ва темир йўллар каби тўсиқларга дуч келди.

— Белгиланган муддат қисқа бўлишига қарамай, йигитларимизнинг виждонан қилган меҳнатлари туфайли вазифа уддаланди, — дейди бошқарма бошлиғи Қадамбой Абдуллаев.

Қ. Абдуллаев ушбу жамоага янги одам эмас. У ишни қабул қилганида бошқарма қарамоғидаги қурилиш ишларининг 50 фоиздан кўпроғи чала иншоотлар эди. Эндиликда қурилиш идорасининг рентабеллик даражаси 19 фоизга кўтарилди. Шу йилнинг олти ойи мобайнида ташкилот 50 миллион сўм соф фойда кўрди. Албатта, бу ютуқларнинг қўлга киритилишида улкан ташкилотчилик, масаланинг моҳиятини тезда илғаб олиш қобилиятларига эга бўлган Қадамбой билан бир сафда меҳнат қилаётган жамоа мутахассис ва ишчиларининг муносиб ҳиссалари бор. Улар — участка бошлиғи Исмоил Маткаримов, пайвандчилардан Сергей Шинкеевич, Павел Лахтанов, машинист Валерий Шабеко, автокран ҳайдовчиси Ражаббой Салоев ва бошқалардир.

Суратларда: 3-қурилиш монтаж бошқармаси бошлиғи Қадамбой Абдуллаев ва участка бошлиғи Исмоил Маткаримовлар; пайвандчилар қувурлар туташган жойда; қувурнинг навбатдаги тўсиқдан ўтказилиши.

А. БАСКАКОВ олган тасвирлар.

ЎЗБЕКИСТОН: ИСТИҚЛОЛ ОДИМЛАРИ

"Халқ сўзи" ва ЎзА мухбирлари хабар қиладилар

ЯНГИЛИКЛАР * ФАКТЛАР * ВОҚЕАЛАР

ЧУПОНЛАР ҲАМ ПАХТАКОР

Қумқўрғон туманидаги «Оқолчиғай» давлат хўжалиги пахтакорлари Сурхондарёда биринчи бўлиб ғалаба марраси эгалладилар.

Чорвачиликка ихтисослашган бу хўжалик аҳли кейинги йилларда пахтачиликда ҳам яхши муваффақиятларга эришмоқда. Бу йил хўжалик 489 гектар ердан 1 минг 465 тонна ҳосил кўтарди.

ОРТИҚЧА ТОЛАНИ СОТИБ ГАЗ КЕЛТИРИШДИ

КАТТАҚЎРҒОН туманидаги «Гулобод» давлат хўжалигининг мингдан зиёд хонадонига табиий газ уланди.

МАБЛАҒ хўжаликнинг ўзидан чиқди. Режадан ортиқча етиштирилган пахта толаси жамоага катта даромад келтирди. Шу йилнинг охиригача тумандаги яна икки хўжалик аҳли ҳам газли бўлади.

БИР ЁН ПАХТАЗОР, БИР ЁН ТЕРАКЗОР

БЕШАРИҚ туманидаги «Рапқон» жамоа хўжалиги пахтакорлари қирқ центнерчилар дея ном чиқаришган. Чунончи, ўтган йили ҳосилдорлик ўртача 42 центнердан тўғри келди. Бу йил ҳам ҳосил чўғи кўп бўлса борки, асло кам эмас. Ҳозир қўл терими авжида. Теримчилар вақтида ишлаб, вақтида соя-салқин жойларда ҳордиқ чиқарадилар.

ЎҚУВ ДАСТУРИДА ЭКОЛОГИЯ ДАРСИ

СИРДАРЁ вилояти мактабларида экология дарси ўтила бошланди.

7—11-синфларда ҳафтасига бир марта ўтказилаётган машғулотлар дастурида Ўзбекистон табиати, уни асраш, инсон ва табиат ўртасидаги муносабат, вилоятдаги экологик аҳвол масалаларига кенг ўрин берилади.

АҲИЛЛИК МАҲАЛЛАНИ ЭЛГА ТАНИТДИ

АНДИЖОНДАГИ Жумабозор маҳалласи аҳли ҳашар йўли билан оммавий-маданий марказ биносини қурди.

БИНО битгач, газ ва телефон ўтказилди. Бундан буён марказда турли маросимлар ўтказилади, ёзувчилар, театр ва кино санъати усталари билан учрашувлар уюштирилади.

НАМАНГАНЛИКЛАР ТАЖРИБАСИ АСҚОТДИ

ВИЛОЯТДА иқтидорли болалар учун мўлжалланган лицейлар кейинги пайтларда кескин кўпайди.

МУАЛЛИМЛАРНИНГ иқтидорли болаларга таълим беришда яхшигина тажриба орттирганлари инобатга олиниб, Наманганда машғулот-кенгаш ўтказилди. Ҳамма вилоятлардан келган халқ таълими тизими ходимлари жумҳуриятнинг «Таълим ҳақида» ва «Давлат тили ҳақида»ги қонунлари қандай бажарилаётгани билан танишиб, тажрибаларни ўртоқлашдилар.

ҲАМ БЮСТ, ҲАМ МУЗЕЙ

ШАҲРИСАБЗдаги 4-мактаб ҳовлисида хассос ўзбек адиби Абдулла Қаҳҳор бюсти ўрнатилди.

МАКТАБГА ҳомийлик қилаётган консерва заводи, ҳамма сарф-харажатларни кўтарди. Шу куни мактабда ёзувчи музейи ҳам очилди. А. Қаҳҳорнинг асарларидан намуналар, турли суратлар музейдан жой олган.

ВОҚЕАЛАР

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ТОШКЕНТ ШАҲРИ МАДАНИЯТИ КУНЛАРИНИ ЎТКАЗИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси халқларининг қардошларча дўстлигини янада мустаҳкамлаш, миллий маданиятларининг бир-бирини ўзаро бойитиши жараёнини чуқурлаштириш, Тошкент шаҳри маданияти ва санъати ютуқларини Қорақалпоғистон Республикасида кенг тарғиб қилиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгашининг Қорақалпоғистонда Тошкент шаҳри маданияти кунларини ўтказиш тўғрисидаги таклифи маъқуллаиниб, 1993 йил ноябрь ойининг иккинчи ярмида ўтказилсин.

2. Қорақалпоғистон Республикасида Тошкент шаҳри маданияти кунлари иштирокчиларининг сони 150 кишидан иборат қилиб белгилансин.

3. Тошкент шаҳар ҳокимлигига (А. Фозилбеков) Қорақалпоғистон Республикасида Тошкент шаҳри маданияти кунларини ўтказиш бўйича тегишли чора-тадбирларни кўриш топширилсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитаси ва «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни зарур босма материалларни чоп этишни таъминласин.

5. «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси, Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси маданият кунлари қатнашчиларининг Қорақалпоғистон Республикасига бориши ва келиши билан боғлиқ масалаларни ҳал этсинлар.

6. Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги, Ўзбекистон Давлат телерадиокомпанияси, газеталар таҳририятларига Тошкент шаҳри маданияти кунларини тайёрлаш ва ўтказиш жараёнини кенг ёритиш тавсия этилсин.

7. Қорақалпоғистон Республикасида Тошкент шаҳри маданияти кунларини ўтказиш муносабати билан сарфланган маблағлар тақдим этилган сарф-харажатлар рўйхатига биноан Тошкент шаҳри маҳаллий бюджети ва Қорақалпоғистон Республикаси бюджети ҳисобидан қоплансин.

8. Мазкур қарорни бажариш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари М. Қорабоев, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашининг Раиси Р. Йўлдошев ва Тошкент шаҳар ҳокими А. Фозилбеков ўртоқлар зиммасига юклатилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И. КАРИМОВ.
Тошкент шаҳри.

«ҚИЗИЛ ТОНГ»—70 ЁШДА

Мустақиллик туфайли республикамиз аҳлининг асрий орзулари рўёбга чиқмоқда. Диёримиздаги осойишталик, иқтисодий барқарорлик меҳнат жамоаларини янги-янги ютуқларга эришишга омил бўлмоқда. Шундай корхоналардан бири — кўз қувнайдиган замонавий кийим-кечаклар тикиб элни мамнун қилаётган «Қизил тонг» тикувчилик бирлашмаси 70 ёшга тўлди.

Дастлаб бир гуруҳ ишчилар ташаббуси билан буюртма асосида ишлайдиган тикувчилик цехи ишга тушган эди. Икки йилдан сўнг цех уч қаватли янги бинога кўчиб ўтгач, фабрикага айлантирилди. Бор-йўғи 234 нафар ишчиси бўлган корхона ишлаб чиқарадиган маҳсулот ҳам кўнгилдагидек эмасди. Ўттизинчи йилларга келиб унинг қуввати ошди.

Уруш йилларида фабрика фронт эҳтиёжи учун ҳарбий кийимлар тикди. Ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш мақсадида цехлар янги ускуналар билан жиҳозланди. Кейинги йилларда қўшимча бинолар қурилиб, янги қувватлар ишга тушди. Корхонада тикилаётган болалар ва ўсмирлар кийимлари, катталарнинг пальто, костюм, ёмғирпўш ва халатлари харидоргир бўлмоқда. Чеварларнинг самарали ишлаши учун барча шароит мавжуд. Маданият саройи, болалар боғчалари ва бошқа маиший хизмат кўрсатувчи бинолар ишлаб турибди.

Уч минг нафар ишчи меҳнат қилаётган корхонада ҳар йили бир миллион дона болалар, ўсмирлар ва катталар пальтоси тайёрланмоқда. Ишлаб чиқариш ҳажми ортиб боряпти. Эркак ва аёллар учун жунли, ипгазлама ва сунъий мўйнадан тикилган пальто моделлари ўзлаштирилмоқда. Германия, Франция, Япония каби хорижий мамлакатлардан келтирилган дастгоҳлар эса чеварлар оғирини енгил қилмоқда.

— Чет эл фирмалари билан тижорат алоқаларини ўрнатиш ниятидамиз, — дейди бирлашма Бош директори Ҳ. Акбаров. — Чунки Президентимиз Ислом Каримов таъкидлаганларидек, хориж билан мустаҳкам алоқа ўрнатмаган корхонанинг келажаги йўқ. Бунинг учун биз ҳар қандай чет эл маҳсулотлари билан рақобатлаша оладиган кийим-кечаклар ишлаб чиқаришга эришишимиз лозим. Ана шу мақсадда ишлаб чиқариш қувватларини ошириш, янги ишчи ўринларини кўпайтириш, чет эл сармоясини кенг кўламда жалб этишга интиляпмиз.

П. НИШОНОВ,
ЎзА мухбири.

«ВАРИАНТ»НИНГ ЯНГИ КОМПЬЮТЕРЛАРИ

«Вариант» деб аталган Ўзбекистон — Болгария қўшма корхонасида «Правец-16» ва «Правец-8» маркали такомиллаштирилган янги компьютерларни ясаш ўзлаштирилди.

Бу «Ақлли машина»ларнинг асосий хусусияти шундаки, улар электрон техника ишлаб чиқарадиган энг йирик Америка фирмаси — Ай-би-эм да тайёрланадиган шу турдаги машиналарга ўхшайди. Яна бир муҳим жиҳати «Правец-8» ахборотларни узоқ вақт сақлайдиган қурилма билан таъминланган, бу — машинани ишлатишда анча қулайлик туғдиради. Компьютер ташқи кўринишининг яхшиланганн кўпгина мутахассислар, ўқув юртларининг ходимларини қизиқтириб қўйди.

— Маҳсулотимизни тайёрлаш учун зарур бўладиган бутловчи асосий қисмлар Болгариядан келтирилади, — деди «Вариант» қўшма корхонасининг бош директори Д. Узоқов. — Лекин ходимларимиз кўпроқ ўз кучларига суянишга аҳд қилдилар. Чунончи, корхона конструкторлари компьютерни принтер билан туташтирадиган махсус мосламани яратиб, ишлаб чиқаришга жорий қилдилар. Бу мамлакатимизда ва хорижда ишлаб чиқариладиган турли туркумга мансуб ЭҲМларнинг бир-бирига мос келиши имкониятини кенгайтирди. «Востоқ» ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳузуридаги «Дебют» ширкатининг юқори малакали мутахассислари биз билан тузган шартномага кўра «Вариант» учун эҳтиёт қисмлар, бошқа бутловчи деталлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйдилар. Ана шундай қисмлар етказиб беришни «Фотон» ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳам режалаштирмоқда. Мазкур бирлашма, шунингдек «Ўзқувавтоматика» ускуналарини ишга тушириш махсус бошқармаси ва Болгариянинг «Мтит» фирмаси «Вариант»нинг янги муассисларидир.

И. САФАРГАЛИЕВА,
ЎзА мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯВИЙ НАЗОРАТ КОМИТЕТИНИНГ ХУЛОСАСИ

5—6 октябрда Ўзбекистон Республикаси Конституциявий Суди вазифасини бажарувчи Конституциявий назорат Қўмитасининг мажлиси бўлиб ўтиб, унда якка тартибдаги уй-жой қурилиши масалалари бўйича фуқаролик ва жиноят қонуни нормаларининг конституциявийлиги тўғрисидаги масала кўриб чиқилди. Мажлисда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раисининг ўринбосари Э. Ҳ. Халилов, Олий Суд раиси У. Қ. Мингбоев, Олий хўжалик судининг раиси Р. А. Хачатуров, Конституциявий Суд ҳузуридаги илмий-маслаҳат кенгашининг аъзолари ҳам иштирок этдилар. Конституциявий Суд тўғрисидаги Қонуннинг 25-моддасига биноан ушбу масала бўйича Қўмита Хулосаси қуйида эълон қилинмоқда.

ЯККА ТАРТИБДА УЙ-ЖОЙ ҚУРИЛИШИ МАСАЛАЛАРИ БЎЙИЧА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФУҚАРОЛИК ВА ЖИНОЯТ ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИ НОРМАЛАРИНИНГ КОНСТИТУЦИЯВИЙЛИГИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг 1993 йил 7 майда қабул қилган қарорига мувофиқ, Конституциявий назорат қўмитаси таркиби зиммасига вақтинча Конституциявий суднинг вазифаси юклатилди. Конституциявий назорат қўмитаси Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 108 ва 109-моддаларига ҳамда Конституциявий суд тўғрисидаги Қонуннинг 19-моддасига амал қилиб, ўз мажлисида «Якка тартибда уй-жой қурилиши масалалари бўйича Ўзбекистон Республикаси фуқаролик ва жиноят қонун ҳужжатлари нормаларининг конституциявийлиги тўғрисида»ги масалани кўриб чиқди. Бу масала қўмита аъзолари Б. И. Пинхасов, Т. Изимбетов, Т. Тожиев ва М. Тешабоевлар томонидан киритилган бўлиб, Конституциявий суд раиси вазифасини бажарувчи Ш. З. Уразаев, Конституциявий суд раисининг ўринбосари вазифасини бажарувчи Р. Қ. Қаюмов, Конституциявий суд котиби вазифасини бажарувчи С. А. Ҳакимова, Конституциявий суд аъзолари вазифасини бажарувчилар Т. Изимбетов, М. Мирҳамидов, О. Ҳ. Олимжонов, М. Ҳ. Раҳмонқулов, Н. К. Скрипников, Т. Тожиев, М. Тешабоевлардан иборат таркибда қараб чиқилди.

Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг мулкчилик, ер, деҳқон хўжалиги тўғрисидаги қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонлари фуқароларнинг, улар бирлашмаларининг уй-жойга нисбатан, турар-жой ва бошқа биноларни қуришга, шахсий ёки жамоа тасарруфидаги томорқаларни ишлаб чиқариш мақсадларида ўзлаштиришга оид ҳуқуқларни мустаҳкамлайди.

Масалан, Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида «Ҳар бир шахс мулкдор бўлишга ҳақли»дир (36-модда) ҳамда «Бозор муносабатларини ривожлантиришга қаратилган Ўзбекистон иқтисодиётининг негизини хилма-хил шакллардаги мулк ташкил этади. Давлат истеъмолчиларнинг ҳуқуқи устунлигини ҳисобга олиб, иқтисодий фаолият, тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркинлигини, барча мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлилигини ва ҳуқуқий жиҳатдан баб-баравар муҳофаза этилишини кафолатлайди. Хусусий мулк бошқа мулк шакллари каби дахлсиз ва давлат ҳимоясидадир» (53-модда), «мулкдор мулкига ўз хоҳишича эгалик қилади, ундан фойдаланади ва уни тасарруф этади» (54-модда) дейилади.

«Мулкчилик тўғрисида»ги (1, 7, 8-моддалар), «Деҳқон хўжалиги тўғрисида»ги (10, 11-моддалар) қонунларга биноан турар жойлар, дала ҳовлилар, боғлар, хўжалик иморатлари фуқаролар мулки бўлиши мумкин, Фуқаролар уларни ўз хоҳишлари бўйича тасарруф қилишларн, яъни сотишлари, васият қилиб қолдиришлари, ижарага беришлари, мулклари юзасидан қонунга зид бўлмаган турли хил битимлар тузишлари мумкин. «Мулкчилик тўғрисида»ги қонуннинг 32, 33, 34, 35-моддаларида мулкдорнинг бузилган ҳуқуқларини суд тартибида ҳимоя қилиш белгиланган. Мулк ҳуқуқидан маҳрум қилиш асосларининг рўйхати қонунда қатъий чегараланган.

Бу нормалар инсон ҳуқуқлари тўғрисидаги халқаро-ҳуқуқий ҳужжатларга, хусусан Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясига (17-модда), 1966 йилги Иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро битимга (2-моддасининг 1-банди) тўла мос келади.

Шу билан бирга якка тартибдаги уй-жой қурилиши соҳасида ҳозиргача Конституцияга ва янги қонун ҳужжатларига зид нормалар амал қилиб келмоқда.

Масалан, Ўзбекистон фуқаролик кодексида белгиланганидек фуқаронинг шахсий мулкида битта уй (ёки уйнинг бир қисми) бўлиши мумкин, бу уй-жойнинг (ёки унинг бир қисмининг) ҳажми, турар жой майдони тўқсон квадрат метр бўлган миқдордан ошмаслиги лозим (120-модда). Ушбу қоида бузилган тақдирда бир уйдан ортиғига нисбатан шахсий мулк эгалиги бекор қилинади ва иккинчи уй (уйлар) мулкдорнинг хоҳишига қараб сотилиши, ҳадя қилиниши ёки бошқа усул билан бировга ўтказилиши лозим (121-модда). Давлат ёки жамоат турар жой фондига қарашли уйда ёхуд уй-жой қуриш ширкати уйида уй-жойининг мавжудлиги уй-жойга бўлган шахсий мулк ҳуқуқи бекор қилиши учун асос бўлади (122-модда).

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексида қавати, хоналар сони, турар жой майдони меъёрини бузганлик учун жавобгарлик белгиланган (191^3-модда).

Шаҳарларда, шунингдек шаҳардан ташқарида якка тартибда қуриладиган уй-жойлар бир ёки икки қават бўлиши, хоналари бештадан, турар жой майдони белгиланган нормадан ошмаслиги тўғрисидаги ЎзССР Министрлар Советининг 1960 йил 22 ноябрдаги 956-сонли ва 1962 йил 4 майдаги 311-сонли қарори ҳамон амал қилиб келмоқда.

Конституциявий суд вазифасини бажарувчи Ўзбекистон Республикаси Конституциявий назорат қўмитаси Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 36, 53, ва 54-моддаларига, мулкчилик тўғрисидаги, ер тўғрисидаги, деҳқон хўжалиги тўғрисидаги қонунлар, инсон ҳуқуқлари тўғрисидаги халқаро-ҳуқуқий ҳужжатларга амал қилиб шундай Хулосага келди:

1. Фуқаролик кодексининг 120, 121, 122-моддаларида мустаҳкамланган нормалар, шунингдек, Жиноят кодексининг 191^3-моддасидаги қоида Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига, мулкчилик тўғрисидаги, ер тўғрисидаги, деҳқон хўжалиги тўғрисидаги қонунларга мос эмас ҳамда халқаро-ҳуқуқий ҳужжатларда мустаҳкамланган инсон ҳуқуқлари тўғрисидаги қоидаларга зид деб эътироф этилсин.

2. «Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди тўғрисида»ги Қонуннинг 6 ва 25-моддаларига биноан ушбу Хулоса эълон қилинган кундан бошлаб Ўзбекистон Республикаси фуқаролик кодексининг 120, 121, 122-моддаларида ва Жиноят кодексининг 191^3-моддасида мустаҳкамланган нормалар ўз кучини йўқотади.

3. Ўзбекистон Республикаси давлат ҳокимияти ва бошқарув органларининг Ўзбекистон Республикаси фуқаролик кодексининг 120, 121, 122-моддаларига ва Жиноят кодексининг 191^3-моддасига асосланган норматив ҳужжатлари ҳам ушбу Хулоса эълон қилинган кундан бошлаб Конституцияга мос эмас, деб эътироф этилади.

4. Таъкидлаб ўтилсинки, якка тартибдаги уй-жой қурилишининг меъёрларини тартибга солиб турувчи нормалар бекор қилиниши билан бирга, якка тартибдаги қурилиш белгиланган қурилиш нормалари ва қоидаларига риоя этилган ҳолда бошқа фуқароларнинг, жамият ва давлатнинг ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатларини камситмаган тарзда амалга оширилиши лозимлигига эътибор қаратилади.

Ш. УРАЗАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг Раиси вазифасини бажарувчи.

Тошкент шаҳри
6 октябрь 1993 й.

ФАҚАТ ОЛДИ-СОТДИ БИЛАН УЗОҚҚА БОРИБ БЎЛМАЙДИ

—ДЕЙДИ ЯНГИЙЎЛ ЁҒ-МОЙ КОМБИНАТИНИНГ ДИРЕКТОРИ, ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕПУТАТИ МАҲАММАДЖОН ХУДОЁРОВ

Директорнинг ана шу сўзидан сўнг расмийроқ кечаётган суҳбатимиз бироз жонли тус олди.

— Қайси маънода, — дейман ўсмоқчилаб.

— Шу маънодаки, олиб сотар купайиб кетди. Баъзан бир молнинг ўзи давлат дўконларидан, тижорат дўконларига, у ердан чакана савдогарлар қўлига ўтади. Шу алфозда маҳсулот то асосий харидорга етиб боргунча нархи осмонга чиқиб қолади.

— Бозорда!..

— Кечирасизу, бозор иқтисоди диёнатсизлик догаси эмас. Афсуски орамизда халқни шилишни касб қилиб олганлар учраб турибди. Вақти келиб, шубҳасиз ундайларнинг таноби тортиб қўйилади...

— Агар сизни тўғри англаган бўлсам, тижорат-савдони кўпам хушламайдиган кўринасиз.

— Нега энди! Тижорат ҳамма вақтларда ҳам бўлган. Халқ эҳтиёжини қондиришдаги унинг аҳамиятини камситмоқчи ҳам эмасман. Фақат шу соҳа кишиларининг ўртадаги инсоф-диёнатни ёддан чиқармасликларини истайман, холос.

— Маҳаммаджон Бердибоевич пахта ёғи ва совунга бўлган эҳтиёждан бошланган суҳбатимиз кутилмаганда бошқа мавзуга уланиб кетди. Аҳолининг халқ истеъмол молларига бўлган талабини қондириш учун саноатчи сифатидаги фикрингиз қандай?

— Мамлакатимизнинг саноатини ривожлантирмасдан туриб, мўл-кўлчиликка эриша олмаймиз. Қачонки илғор технологияга асосланган саноатни барпо этсак, бозорни моллар билан тўлдириш мумкин бўлади. Ўшанда нарх-наво ҳам изга тушиб кетиши турган гап.

— Лекин бозорни маҳсулотлар билан тўлдириш осонгина ҳал бўладиган вазифага ўхшамайди. Мана, сизнинг корхонангизни олсак, совун ва пахта ёғи ишлаб чиқариш олдинги йилларга нисбатан камайиб кетган. Бунинг сабабини қандай изоҳлайсиз?

— Ҳа, афсуски шундай. Маълумки, тозаланган чигит бизнинг асосий хом ашёмиз. Уни, вилоятлардан оламиз. Лекин вилоятлар шартномада кўрсатилган миқдордаги хом ашёни етказиб беришмади. Масалан, шу йилнинг тўққиз ойи мобайнида Тошкент вилоятидан режадагидан 10 минг тонна, Жиззах вилоятидан 20 минг тонна кам чигит олдик. Агар завод ишлаб чиқариш қуввати 210 минг тонна бўлса, шу муддатда 94 минг тонна хом ашё қабул қилдик, холос. Бу ўз навбатида тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришга ўз таъсирини ўтказди.

— Чигит нима учун камайди?

— Аввалонбор йилдан-йилга пахта майдонлари қисқаряпти. Бунинг устига хўжаликларимизда ишлаб турган мойжувозлар ҳам насибамизни қирқаяпти...

Ишни ташкил этишда бу нарсани ҳисобга оляпмиз. Соя мойи ишлаб чиқаришни йўлга қўйишни режалаштирганмиз. Ҳозир Америка Қўшма Штатларидан хом ашё ола бошладик. Ўрни келганда шуни ҳам айтиб ўтиш лозимки, бу ўсимликни ўзимизда ўстириш ҳам мумкин. Унинг пояси мол учун тўйимли емиш ҳисобланади.

— Корхонада ярим йилликда халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш режаси 101,2 фоизга бажарилган. Ҳозирги хом ашё танқчиллиги шароитида бунга қандай эришилди?

— Одамларимизнинг меҳнатга бўлган муносабатлари ўзгарганлигини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчи эдим. Ишчиларимиз ўз вазифаларига масъулият билан ёндошишга ўрганишди. Иш вақтидан унумли фойдаланишга, техникани эъзозлашга авайлашга одатланганликлари ярим ютуғимизни таъминламоқда. Ўтган олти ой мобайнида совун ишлаб чиқаришни кўпайтиришга эришган бўлсак, тўққиз ойлик якунга кўра ёғ ишлаб чиқариш анча кўпаяди.

— Ёғ ва совун ишлаб чиқаришни кўпайтиришда қандай муаммоларга дуч келаяпсизлар?

— Тўғри. Бозор иқтисоди қонунларини четлаб ўтиб бўлмайди. Корхонамиз йилига 20 минг тонна совун ишлаб чиқариш қувватига эга. Бизни қийнаётган муаммо МДҲга кирувчи мамлакатларнинг турли шаҳарларидан совун таркибига қўшиладиган кальций, натрий ишқорлари, синтетик мой кислоталари ўта қийинчилик билан олинаётганлиги. Шунингдек ёғ тозалаш цехида ишлатиладиган ёғни оқловчи (фильтр) материалнинг топилмаслиги ва қимматлиги, мамлакатлараро банк алоқаларидаги мушкулликлар ишимиз ривожи учун тўсиққа айланган. Лекин излаган имкон топади, деганларидек ишлаб чиқаришнинг бир меъёрда ишлаши учун имкон топаяпмиз.

— Ишлаб чиқаришни замонавий технология билан жиҳозлаш замон талаби бўлиб қолди.

— Корхонамиз ўтган йилни 190 миллион сўм даромад билан якунлаганди. Ана шу сармоянинг бир қисмини асосий жиҳозлардан иккитасини Олмония технологияси билан алмаштиришга сарфладик. Навбатда проессплаш цехини қайта таъмирлаш турибди.

— Ишчиларнинг ижтимоий аҳволи қандай?

— Завод маъмурияти ишчи-хизматчиларни ижтимоий ҳимоялашда бор имкониятлардан фойдаланаяпти. Ҳозир уларнинг ўртача ойлик маоши 45,3 минг сўмни ташкил қилади. Олди ишчилар 60—65 минг сўмгача маош олишади. Ойига бир маротаба ҳар бир ишловчига 2 килограммдан гўшт тарқатилади. Шунингдек, гуруч, пахта ёғи, совун арзон нархларда сотилади. Ўтган икки йил мобайнида 28 хонадон янги уйларга кўчиб ўтди. Яна 6 та уй қураяпмиз. Дам олиш уйи, болалар оромгоҳимиз ишлаб турибди.

— Сўнгги савол. Хусусийлаштиришга бўлган муносабатингиз. Бу ҳақда бирор режангиз борми?

— Хусусийлаштиришга муносабатим ижобий. Ҳали пишиб етилмаган режа бўлса-да, айтиб қўяқолай. Насиб этса, 1994 йилда корхонани давлат ҳиссадорлик жамиятига айлантириш ниятимиз бор. Лекин ҳамма нарса биз истаганчалик бўлмаслиги ҳаёт қонуни. Вақт ҳакам деганлар...

«Халқ сўзи» мухбири Ю. БЕКМУРОДОВ суҳбатлашди.

Жиззах устки трикотаж бирлашмаси вилоятдаги улкан корхоналардан бири. У ерда 9 та цех мунтазам ишлаб турибди. Бирлашмада 200 дан ортиқ турдаги трикотаж кийимлар тайёрланади. 80 фоиз маҳсулотлар келажагимиз бўлмиш болаларга аталган.

Суратда: Корхонанинг илғор бичиқчиси Махсуда Тўйчиева.

А. ЖУРАЕВ суратлари (ЎзА).

Ғаллачилигимиз муаммолари

«БЎЛСА ОБИ, БЎЛМАСА ЛАЛМИ»МИ?

Республика Вазирлар Маҳкамасининг «Суғориладиган ерларда дон маҳсулотлари ҳосилини ошириш чоралари тўғрисида»ги қарорида яқин йилларда Ўзбекистоннинг донга бўлган эҳтиёжини тўла қондириш кўзда тутилган. Бу энг аввало ғалла майдонларини кенгайтириш ва ҳосилдорликни ошириш ҳисобига амалга оширилади.

Мамлакатимиз дон хирмонини юксалтиришда Сурхондарёнинг муносиб ўрни бор. Бу йил вилоятда 55 минг гектар майдондаги ғалла ўриб-янчиб олинди. Ўртача ҳосилдорлик 15 центнерни ташкил этди. Суғориладиган ерларнинг ҳар гектаридан 22,6 центнердан хирмон кўтарилди. Бу — об-ҳаво қулай келган йилларда лалми ерлардан олинадиган ҳосилдан кўпроқдир. Лалмининг ҳосили эса бу йил кутилгандек бўлмади, гектаридан 4 центнердан ошмади.

Вилоятда бу йил 95 минг гектар майдонга кузги дон экилиши мўлжалланган. Ғалла майдони ўтган йилга нисбатан қарийб икки баравар кўпайтирилади. Шундан 65 минг гектарини суғориладиган, 30 минг гектарини лалми ғаллачилик ташкил қилади.

— Иқлими бошқа вилоятлардан фарқ қиладиган Сурхондарёда октябрь, ноябрь ойлари кузги дон экишнинг энг мақбул муддатидир,— дейди вилоят деҳқончилик-саноат уюшмаси мутахассислари,— Лекин октябрь ойи бошланганига қарамай, ҳали 16 минг гектардан кўпроқ майдон шудгорланмагани, хўжаликларга алмашлаб экиш хариталари берилмагани, ер ҳайдайдиган, уруғ сепадиган техниканинг тўла тахт эмаслиги, ёнилғи-мойлаш ашёларининг етишмаётгани кузги дон экиш муддати чўзилиб кетганидан дарак бермоқда.

— Кузги донни суғориш муаммоси воҳа ғаллакорларини ҳар йили мушкул аҳволга солиб қўймоқда,— дейди вилоят деҳқончилик-саноат уюшмасининг бўлим бошлиғи Р. Камолиддинов. — Узоқ йиллардан буён суғориладиган майдонларда кузги дон етиштириш об-ҳавога боғлиқ бўлиб қоляпти. Агар баҳор серёғин келса, кўзланган ҳосилни олиш мумкин, бўлмаса — йўқ. Мана, бу йил кўкламда ёмғир кўп ёғди. Аммо апрелнинг охирларидаги ёғингарчиликнинг фойдаси бўлмади. Вақт ўтган эди.

Демак, кузги дон учун кафолатланган сув таъминоти бўлмас экан, мўл дон олиш орзу бўлиб қолаверади.

Ғалла селекцияси ва уруғчилиги тўғрисида ҳам танқидий фикр билдириш мумкин. Суғорма деҳқончиликка мўлжалланган ғалла навларини яратиш лозим. Кўп йиллардан буён буғдойнинг «Цети-церрос-66», «Интенсив», «Унумли», «Макус-3» сингари навлари экиб келинади. Тўғри, бу навлардан илгари яхши ҳосил кўтарилган. Масалан, хўжалик ишининг моҳир ташкилотчиси, меҳнат қаҳрамони Бобомурод Омонов хўжалигида етмишинчи йилларда буғдойнинг «Цети-церрос-66» навидан 60—70 центнердан ҳосил олинган эди. Аммо ҳар йили экиланериб фазилатини йўқотган бу навлар энди эскирди. Шундай бўлса-да, бошқаси йўқлиги дан ғаллакорлар шу навларни экишга мажбур.

Бундан бир неча йил бурун Узун туманидаги ғалла уруғчилигини синаш пунктида яратилган «Александровка» нави ғаллакорларни қизиқтириб қолди. Ҳосилдорлиги 40 центнер атрофида, дони қаттиқ, бошоғи қилтириқ бўлганидан чумчуқлар ҳам унга яқинлаша олмайди. Бошқа нав буғдойнинг харид нархи 20 тийин бўлган даврларда унинг ҳар қилосини 1 сўму 70 тийиндан сотилган. Чунки бу буғдойдан булочка ва бошқа турли нон маҳсулотлари тайёрланади. Шўрчи тумани хўжаликлари бир-икки йилдан бери шу навни экиб дурустгина ҳосил олмоқда. Шу тумандаги «Гулистон» жамоа хўжалиги раиси Абдуқаҳҳор Ашўровнинг айтишича, ўтган йили «Александровка» нави гектарига 39 центнердан ҳосил берган. Бу йил эса бу нав ўзини оқламади, ҳосилдорлик 25 центнерга тушиб қолди.

— Яхши уруғ бўлмагани учун катта майдонларга «Цети-церрос-66», «Интенсив» навларини экамиз, — дейди раис. — Айни пайтда келгуси йил уруғлиги учун буғдойнинг серҳосил «Добрая», қўшни Тожикистонда етиштирилган «Шарора» навларини танладик. «Шарора» буғдойи худди сутга чайиб олгандек оппоқ, нони эса ширин бўлади.

Вазирлар Маҳкамасининг қарорида 1996 йилга бориб республиканинг дон маҳсулотларига бўлган эҳтиёжини тўла қондириш айтилган. Демак, донимиз йилдан-йилга кўпайиб бориши керак. Бунинг учун сурхондарёликлар ҳам ғаллачиликдаги камчиликларни тезроқ бартараф этиш чораларини кўрмоғи лозим.

Ч. ТУХТАЕВ,
Ўза мухбири.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР

ЖУЖАЛАРГА АЗА ТУТИШДИ

ПЕРМ вилоятидаги Савино қишлоғида 8 миллион сўмлик... мотам эълон қилинди.

ЎША КУНИ бутун қишлоқ аҳли бир йўла 37 минг жўжани аза очиб кўмди. Шунча жўжа паррандачилик фабрикасига тақаб қурилган қўшимча бинодаги ёнғиндан сўнг тутундан бўғилиб ўлибди.

Корхона ҳисоб-китоб қилиб кўрса, жами 8 миллион сўмлик зарар етибди.

АГАР ТУМОВ БУЛМАГАНДА...

73 ЁШЛИ хитойлик фуқаро 40 йиллик танаффусдан сўнг тасодиф туфайли қайта эшитадиган бўлди.

КОРЕЙС уруши даврида бомбардимон остида қолиб, эшитиш қобилиятидан бутунлай маҳрум бўлган бу чолнинг қулоғи қайта очилишига тумов сабабчи бўлди. Нафас олиши оғирлашганидан қийналиб, бурун катакларини чиппа беркитиб, бор кучи билан кўкрагини тўлдириб нафас олдию, қулоқ пардалари шанғиллаб кетди. Бир неча дақиқадан сўнг қушнинг сайроғини эшитди. Қувонганидан қичқирганича, уйига кириб радионинг қулоғини буради.

38 ЁШЛИ КУЁВ ВА 101 ЁШЛИ КЕЛИН

УЛАР турмуш қуришганда Хуан 28 ёшда, Бьянка 91 ёшда эди.

ХУАН бўлажак қаллиғини биринчи марта кўрганда «шунчаки ёқимтой кампир» деб ўйлаганди. Кейинчалик кампир ўз тенгқурларида учрамайдиган ажойиб хислатлари билан уни ўзига ром этди.

Ҳозир бахтли эр-хотин иккинчи «асал ой»ларини яъни турмуш қурганларининг 10 йиллигини ўтказиш учун Америкага келишди. «15 йиллик юбилейимизни гўзал Парижда ўтказмоқчимиз, — дейди Хуан. — Тўғри, ўшанда Бьянка 106 ёшда бўлади. Аммо у кундан кунга ёшариб бормоқда».

«ИХТИРОЧИЛАР»

ХАБАРОВСКДАГИ қамоқхоналардан бирида ётган маҳбус қўлбола учиш аппарати ясаб қочмоқчи бўлибди.

ИХТИРОЧИ жиноятчи мақсадига эришиши мумкин эди-ю бироқ моторни қиздиришга кетган вақт ичида қамоқхона қўриқчилари уни қўлга олишга муваффақ бўлдилар. Қўлбола «вертолёт» кейинчалик синаб кўрилганда, у бир кишини бемалол учириб, зонадан ташқарига олиб чиқиши мумкин эканлиги маълум бўлди.

РОСТАКАМ МУШУК-СИЧҚОН УЙИНИ

УДМУРТИЯНИНГ Глазов шаҳридаги хонадонлардан бирида мушук Филипп билан кемирувчи Фрюша аҳил, иноқ яшашади.

ДЎСТЛАР бир товоқдан овқатланишади, бирга ухлашади. Мушук-сичқон ўйнашганда ҳар ким ўз ролини бажаради. Ажралмас оғайнилар сайрга чиқишганда Филипп доимо Фрюшадан кўз-қулоқ бўлиб туради. Ўйинқароқлик қилиб узоқлашадиган бўлса, икки хатлаб етиб олади-да, оёқлари билан тўхтатади. Мушук билан сичқон муносабатини тўғри тушуниб ўрганган қўшнилар нима учун Филипп шу пайтгача Фрюшани еб қўймаганига ҳайрон.

ОЛМА ДАРАХТИДА... БОДРИНГ

ҚОЗОНЛИК нафақахўр Н. Хохлов олма дарахтида бодринг етиштирди.

ОЛМА остига экилган бодринг уруғлари униб чиқиб, дарахт шохларига тирмашди. Ҳеч қанча вақт ўтмай, палаклар олманинг учигача ўрлади. Битта палак эса девордан ошиб, қўшнининг томорқасида ҳосил солди ва ҳеч ким кўрмагани учун вақтида узиб олинмай, ошқовоқдек катта бўлиб кетди.

Хохлов бутун август бўйи нарвон қўйиб, олма дарахтидан бодринг тергани учун қўшнилари уни «Бизнинг Мичурин» дея атай бошладилар.

БИР ЯРИМ ЁШЛИ ПИЯНИСТА

ЧИЛИДАГИ Темука шаҳар шифохонасига келтирилган бир ярим ёшли болани врачлар текширишса, жигар циррозига учраган экан.

ГЎДАКНИНГ касалланишига... вино ва пиво сабаб бўлибди. Миршабхонадаги сўроқ пайтида маълум бўлишича, 19 ёшли она кечалари тенгқурлари билан кўнгил очгани тез-тез бориб турар экан. Оч қолган бола йиғлаб безор қилмаслиги учун буваси унга вино ва пиво ичириб ухлатиб қўяркан.

ҚАДАМЖОЛАР ОБОД БУЛАДИ

ҚАРШИ. Амир Темур жамғармасига маблағ туша бошлади.

УНИВЕРСИТЕТ доценти Н. Равшанов ўз жамғармасидан 50 минг, гўшт ишлаб чиқариш бирлашмаси 4 миллион, «Қаршинон» бирлашмаси ва Халқ демократик партияси туман кенгаши бир миллион сўмдан ўтказадиган бўлди. Тушган маблағ буюк бобомиз қадамжолари, унинг ҳаёти билан боғлиқ жойларни таъмирлашу ободонлаштиришга сарфланади.

БОШЛАНИШИ ЧАККИ ЭМАС

ТЕРМИЗ — КАРОЧИ автомобиль йўли қурилишига тайёргарлик кўрилаяпти.

ШУ УЛКАН ишнинг дебочаси сифатида Термиз қўналғасини шаҳар билан боғлайдиган «Қўналға-Мангузар-Термиз» йўналишидаги 12 километрлик йўл қайта қурилди. Қурилиш ва ободонлаштириш ишларига 600 миллион сўм сарфланди.

Тарихингдир минг асрлар ичра пинҳон ўзбегим

АМИР ТЕМУР АВЛОДЛАРИ ЯШАЙДИГАН ҚИШЛОҚ

(РЕПОРТАЖ)

Соҳибқирон жаҳоннинг қарийб ярмига ҳукмдор бўлганлиги-ю кейинчалик ўз пойтахтини Самарқандга кўчирганлигини тарихдан яхши биламиз. Лекин, бу буюк зотнинг ота юрти қайси ҳудудда жойлашганлигини кўпчилик билмаса керак.

Бу кунга етганлар бор, етмаганлар бор. Шунинг учун ҳам озодликни соғиниб, озодлик йўлида курашиб ўтган аждодларимизни дуолар билан эслашимиз ҳам қарз, ҳам фарздир. Аждодларимизнинг пок руҳлари шод бўлсин, уларнинг орзуларига муносиб ва садоқатли бўлайлик.

Ислом КАРИМОВ.

Яна амр этдимки, кимки бирор саҳрони обод қилса, ёки кориз қурса, ё бирор боғ кўкартирса, ёҳуд бирон хароб бўлиб ётган ерни обод қилса, биринчи йили ундан ҳеч нарса олмасинлар... Яна амр қилдимки, хароб бўлиб ётган ерларда коризлар қурсинлар, бузилган кўприкларни тузатсинлар, ариқлар ва дарёлар устига (янги) кўприклар қурсинлар, йўл устида ҳар манзилгоҳга работлар қурсинлар.

(«ТУЗУКЛАР»дан).

Амир Темурнинг ота-боболари асли Чироқчи туманининг Туркистон тизма тоғлари ёнбағрида жойлашган Тарағай қишлоғидан бўлганлар. Қишлоқ тепасида виқор билан кўкка бўй чўзган тоғ чўққилари ортида Самарқанд ястанган. Чўққилардан Самарқанд билан Қашқадарё воҳасини бемалол кузатиш мумкин. Ҳатто, темурийлар томонидан бунёд этилган Самарқанднинг нилий гумбазларини ҳам аниқ кўриш мумкин.

Соҳибқирон ота юрти тепасидаги чўққилардан туриб, ўзи туғилиб ўсган ўлкани, суйиб бунёд этган жонажон пойтахти — Самарқандни кузатгандир. Бу ерларнинг тоза ҳавосидан сипқориб, гўзалликларидан тўйиб-тўйиб баҳра олган бўлсалар, не ажаб. Қўл узатса, Самарқандга етгудек жойдаги сойликларда ястаниб ётган Тарағай қишлоғида ўзбекнинг қадим барлос уруғи истиқомат қилади. Улуғ бобомизнинг падари бузрукворлари Муҳаммад Тарағай Баҳодирнинг исму шарифлари ҳам ана шу қишлоқ билан боғлиқ бўлса, ажаб эмас.

Тарих сўзлайди

Тарағайда Иброҳим хатиб деган ўқимишли, нафаси ўткир киши ўтган. Ул зот Бухорода таълим олиб, Самарқандда илм толибларига сабоқ берган эканлар. Иброҳим хатибнинг мулла Иброҳим Нурмат деган шогирди бор. Саксон ёшли бу қария ўзининг кучли хотираси, ёшлигида ўқиган ва эшитганларини асли ҳолича ҳикоя қилиши билан бизни ҳайратга солди.

Мулла Иброҳим Амир Темур авлодларидан. Қишлоқнинг Соҳибқирон шахсига тегишли тарихидан сўзлайди. Бобо билан Амир Темурнинг падари бузруквори Амир Тарағай Баҳодир, боболари Барқул Баҳодир, Илонгиз Баҳодир, Инжил Баҳодир, Қоражар Нўён, Амир Суғучин, Йиримчи Зилосхон, Қожувли Баҳодирхон, Тарбонхон Баҳодирлар томонидан бунёд этилган қўрғону, хонақоларнинг қолдиқларини бориб кўрдик. Шу атрофда еттита қўрғон бўлган экан. Уларнинг энг улкан ва ҳашаматлиси ҳам Дунётепа деган жойда тикланган. Номдор боболаримиз Самарқанд билан Шаҳрисабз оралиғидаги энг баланд чўққиларда қўрғонлар тиклаб, ҳар икки томонни кузатиб турганлар. Боболаримиз қўрғон тиклаган жойнинг номи ҳамон маҳаллий аҳоли томонидан Дунётепа деб аталади ва эъзозланади.

Чироқчи туманида чиқадиган маҳаллий «Олға» газетаси муҳаррири, қадриятларимиз жонкуяри Бердиёр Жумаев, «Қалқама» жамоа-ширкат хўжалиги раиси Бекмурод Боймуродовлар билан машҳур Дунётепага кўтариламиз. У ердан туриб, чор-атрофни, сервиқор тоғ чўққиларини, водийга яшилликлар бағишлаб турган жилға-ю, шўх оқар булоқларини, тоғ ёнбағирларида ястаниб ётган боғ-роғларни томоша қиламиз. Ҳақиқатан ҳам, исми-жисмига монанд тепа эканлиги, бу ердан тоғлар оламини бутун-бутун қишлоқларни кузатиш мумкинлигини англаймиз, чўққидан туриб. дунёни кўргандек бўламиз, ота-боболаримиз зукколикларидан ичи-ичимиздан мамнунлик изҳор этиб, қалбларимиз қувончли ҳисларга тўлади.

Тарағайга туташ Лангар, Кўриксой деган қишлоқлар ҳам бор. Ҳазрати Лангар ота қишлоғи тоғлиқларнинг зиёратгоҳ жойи саналади. Бу ерда Амир Темурнинг назари тушган пирларидан Абу Ҳасан Ишқия деган машҳур ислом дини пешволаридан бири яшаб ўтган. Абу Ҳасан Ишқия ҳазрати Лангар ота қишлоғининг асосчиси, кўплаб хонақо ва масжидлар, равоқлар барпо этган. Бундан қарийб 800 йил аввал қурилган масжид ҳамон ҳусни-тароватда ягона саналади. Масжид тўртбурчак, қадимий ғиштдан тикланган, Ислими бўёқлар, арча ва чинордан ишланган пештоқи кишини ҳайратга солади. Темур авлодлари ана шу гўшада намоз ўқишганлар, ислом ибодатини — эътиқодини жойига қўйганлар.

Ҳозир Кўриксой деб аталадиган қишлоқнинг ўрнида илгари Баҳодирларнинг қўриқчилари, аслаҳа ва арғумоқлари макон топган.

Шунингдек, Говхона, Бузовут деб номланган қишлоқлар ҳам бор. Мулла Иброҳимнинг айтишича, қадимда Говхона қишлоғида улуғ боболаримизнинг молхоналари, Бузовут қишлоғи яқинида эса бузоқхоналари жойлашган экан. Бузовут қишлоғи ёнидаги қабристонда улкан мармар, гранит тошларини кўрдик. Бу қабристонда Соҳибқироннинг бобо авлодлари, аммалари дафн этилган дейишди. Биз ҳам улуғ боболаримиз хотирасини фотиҳа ўқиш билан ёд олдик.

Тоғлардадир боболар руҳи

Тоғликлардан, тоғларда гўзал нима бор, деб сўраганларида тоғлардан гўзал фақат тоғлар бор, деб жавоб беришган эканлар. Ҳақиқатан ҳам дунёда тоғлардан гўзал ва фусункор маскан бўлмаса керак. Инсон азал-азалдан тоғларга интилиб яшаганлар, тоғнинг фусункорлигига мафтун бўлганлар. Тарағай қишлоғининг тепасида қалқондек, осилиб турган тоғларнинг ҳам тароватн ўзгача. Бу ердаги ҳар бир тош, ўнгир ва чўққининг ўз номи ва тарихи бор. Тарағайликлар ўз қишлоқларининг тарихини яхши билишади, завқланиб гапиришдан чарчашмайди.

Моҳир боғбон, шу ерларнинг тоғбегиси Жўрақул Эргашев Дунётепа этакларидаги бир тошни кўрсатиб, ушбу тош устида бир йўла 40 киши намоз ўқиганлигини ҳикоя қилди. Тош худди моҳир усталар томонидан силлиқлангандек текис ва равон. Бу Далла тош деб аталаркан. Айтишларича, бобокалонларимиз ушбу тош устида намоз ўқиб, тоат-ибодат қилган эканлар.

Узоқда тоғнинг энг баланд чўққисидан пастда оппоқ, сомон йўлига ўхшаш оқ доғларга кўзимиз тушди. Ушбу оқ доғлар тоғ чўққиларидан кўпикланиб келаётган булоқ сувлари экан. Маҳаллий аҳоли тоғнинг ушбу жойини Оқнов деб атаркан. Худди новнинг ўзи дейсиз, номи топиб қўйилган, Оқнов Тарағай дарёсининг бошланиши. Ўнлаб жилғалар, минглаб булоқлар бирлашиб Тарағайсой дарёсини ташкил этади.

Оқнов бошланадиган жой қарийб тоғ чўққиси ҳисобланади. Булоқлар ўнгирлардан, тоғ ёнбағирларидан сизиб чиқади. Тоғ чўққисидан чиққан булоқни биринчи бор кўришимиз эди. Тарағайликлар табиатнинг бу мўъжизасини «худонинг қудрати» дейишади.

Оқнов бошланадиган жойда машҳур Амир Темур ғори бор. Минг бир машаққатлар билан ғорга кўтариламиз. Айтишларича, ҳалигача, ғорнинг тубигача ҳеч ким, ҳатто чет элдан ташриф буюрган номдор ғоршунослар ҳам етиб боришолмаган. Одамларнинг нақл қилишича ғорнинг бир учи Самарқанддаги машҳур Шоҳи Зинда ансамблидан, яна бир чети эса Яккабоғ туманидаги Тошқўрғон қишлоғи тепасидаги Амир Темур ғоридан бориб чиқаркан. Демак, Қашқадарёда Амир Темур номи билан боғлиқ ғор иккита, бири Тарағайда, иккинчиси эса Тошқўрғон қишлоғида. Ҳар иккиси ҳам бир-бирига ўхшаб тоғли қишлоқлар тепасида жойлашган.

Амир Темур Буюк Мовароуннаҳр давлати ташкил этгандан сўнг ҳам ота юртини тез-тез зиёрат қилиб туришни унутмаган. Вақти-вақти билан авлодлари хотирасини тавоф қилиб турган. Карияларнинг хотиралашларича, у ҳар гал Тарағай қишлоғи этаклариданоқ, отдан тушиб, қишлоққа яёв кириб келар, ободончилик ишларига, боғ-роғлар барпо этишга бош-қош бўларкан.

Бобомиз номи билан аталадиган ғордан чиқиб, тоғма-тоғ пастладик. Ўнгирлардан шарқираб оқаётган жилғаларнинг шўх куйига қулоқ тутдик, чор-атрофга ҳусн-таровват, яшилликлар бағишлаб турган юзлаб булоқларга маҳлиё бўлдик, ширин сувларидан сипқордик. Бу ерлардаги ҳар бир тошда Соҳибқирон изларини кўргандай бўлдик.

Изтироб ва тикланиш

Ота-бобоси чорвачилик ва боғдорчилик билан шуғулланиб келган тарағайликлар эллигинчи йилларнинг бошларида тоталитар тузумнинг бир ёқлама иш тутиши қурбони бўлдилар. Қишлоқ ёппасига пахтакор хўжаликларга кўчирилди. Масжиду мактаблар, дангиллама ҳовлилар аёвсиз бузилди. Ота-боболардан қолган ёдгорликлар вайронага айлантирилди. Қисқа фурсат ичида 500

уйлик қишлоқ ҳувиллаб қолди. Чордеворларда бойқушу, даррандалар макон топди.

Оққан дарё оқмасдан қолмас, деганларидек, тарағайликлар она қишлоқларининг мусаффо ҳавосиню, танга жон бағишловчи булоқларини унутолмадилар. Улар дориламон замонлар келишини кутиб, келажакка умид билан яшадилар. Дастлаб, чорвадорлар, кейинчалик эса боғбонлар қишлоққа қайтишди. Аста-секин бу ерда ҳаёт қайтадан жонланди.

1987 йил баҳорида Тарағай қишлоғи тарихида унутилмас воқеа юз берди. Ўша пайтда Қашқадарё вилоятига раҳбарлик қилиб турган Ислом Каримов Тарағайга ташриф буюрди. У қишлоқ оқсоқоллари билан суҳбатлар қурди, уларнинг хоҳиш-иродаларини, талаб ва истакларини тинглаб, улуғ бобомиз ота-боболари қўрғон бунёд этган Дунётепа ёнбағирларигача кўтарилди.

Қишлоқ қарияларидан Мансур бобо Иброҳимов, Ҳусан бобо Йўлдошевларнинг эслашича, Каримов тарағайликларнинг яшаш тарзи билан қизиққан, қадимий боғларини, қишлоқ шуҳратини тиклаш, қадриятларимизни тиклашда нақадар муҳим ўрин тутишини қайта-қайта таъкидлаганлар. Шундан сўнг бу ерда ҳаёт жонланиб кетди. Энг аввало Дунётепа этакларигача йўл чиқарилиб, асфальт ётқизилди. Қишлоқнинг юқори қисмида савдо дўкони барпо этилди, масжид қурилди. Тарағайнинг қуйи қисмида эса сув омбори бунёд этилди. Айни пайтда бу ерда «Қалқама» жамоа-ширкат хўжалиги фаолият кўрсатмоқда.

Хўжалик Тарағайга ёндош фусункор тоғлар бағрига яширинган тўққизта катта-кичик қишлоқларни бирлаштириб турибди. Кейинги тўрт-беш йил ичида бу ерда янгидан 130 гектар мевали боғлар, 200 гектар токзорлар барпо этилди. Тоғликлар ҳар бир булоқ ва жилға сувидан фойдаланиб, қияликларда, ўнгирларда боғ барпо этаяптилар. Тоғ ёнбағирларида ёнғоқ, бодом, ўрик, анвойи гилослар барқ уриб ривож топаяпти, Тоғда эллик турдан ортиқ мева берадиган кўчатлар ўстирилмоқда. Боғларнинг олди бир неча йилдан буён ҳосилга кириб қолди. Хўжаликда етти жойда тегирмон, тўққизта жувоз, ҳар куни 15 минг дона ғишт ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган завод, тивитдан рўмол, устки кийимлар тўқийдиган цех ишлаб турибди.

— Тарағайнинг тикланиши, бу ерда жамоа-ширкат хўжалигининг ташкил топиши қалбларимизда улуғ бобомиз руҳини жўш урдириб юборди, — дейди хўжалик раиси Бекмурод Боймуродов. — Соҳибқирон бобомиз пок номларининг улуғланаётганлиги, гўзал пойтахтимиз Тошкентда унга улкан ҳайкал ўрнатилганлиги бизни нақадар руҳлантириб, қувончимизга-қувонч қўшди. Тарихимизнинг тикланишига катта улуш бўлиб қўшилди. Зеро, тарихи йўқ халқнинг келажаги йўқ. Бизни маънавий қашшоқликдан, кўнгли ўксикликдан, эгни қисикликдан устивор маданиятга Амир Темур бобомиздек, улуғ боболаримиз руҳи етаклаб боради. Албатта, мамлакатимиз жаҳондаги ривожланган мамлакатлар қаторидан жой олади. Чунки, Амир Темур авлодларидек, мамлакатимизни ҳар қандай мураккаб қийинчиликлардан олиб чиқишга қодир юртбошимиз бор.

Ҳали хўжаликда амалга ошириладиган юмушлар бисёр. Тоғдаги токзорлар, боғлар деярлик суғорилмайди. Демак, тоғ ёнбағирлари тоғликлар учун чинакам очилмаган қўриқ ҳисобланади. Улар бу қўриқни пешма-пеш ўзлаштириб боришаяпти, мўл-кўлчиликка пойдевор қўйилмоқда.

— Тарағай тикланаяпти, — дейди Амир Темур авлодига мансуб саксон беш ёшли Ҳусан бобо Йўлдошев. — Соҳибқиронни улуғлаган инсонларни халқ улуғлайди, худонинг ўзи паноҳида асраб, йўл кўрсатади.

Отахоннинг биргина сўзида мамлакатимизда амалга оширилаётган қутлуғ ишлар ўз ифодасини топган, улуғ бобомиз хотирасини абадийлаштиришга бош-қош бўлаётган, раҳнамолик кўрсатаётган инсонларни улуғлаш бор эди. Шу ўринда яна бир гап. Одамлар хўжаликка Амир Темур номи берилишини орзу қилиб яшаяптилар. Ажабмаски, уларнинг бу эзгу истаклари амалга ошса.

Соҳибқирон туғилган жой

Яккабоғ туманидаги Хўжаилғор қишлоғи яқинида Чиллабулоқ деб аталган жой бор. Булоқнинг шундоққина ёнида бундан уч йил муқаддам қишлоқ зиёлиларининг кучи билан мармар лавҳа ўрнатилган ва лавҳага зарҳал ҳарфлар билан: «Бу ерда улуғ бобомиз Амир Темур Кўрагонийга ёдгорлик ўрнатилади» деган ёзувлар битилган. Тумандаги «Қизил юлдуз» жамоа-ширкат хўжалиги касаба қўмитасининг раиси Ҳабибулло Халиловнинг таъбирига кўра, мармар лавҳа ўрнатилган жойда Бухоро ҳукмдори Баёнқулихоннинг лашкарбошиси Муҳаммад Тарағай Баҳодирнинг ёзги боғи бўлиб, ана шу боғ-ҳовлида Амир Темур таваллуд топган экан. Бу ерда Чиллабулоқдан ташқари Совуқбулоқ, Қўтирбулоқ, Жийдабулоқ каби булоқлар бор.

Амир Темур туғилган жой ҳозирда ҳам хушманзара. Бир чети боғларга туташиб кетган. Баҳаволигининг бош сабабчилари бу ернинг суви ширин булоқлари бўлса, иккинчи тарафдан чўққилари қорларга бурканган Ҳисор тоғларидан келаётган салқин эпкинлар.

Қишлоқ зиёлилари буюк бобомиз таваллуд топган жойини қандай, нималарга асосланиб аниқлашди эканлар? Бу саволимизга ҳам Ҳабибулло Халилов жавоб топди. Узоқ йиллар колхозга раислик қилган совуқбулоқлик Очил Тўраев Амир Темур шахсига оид ҳикоя ва ривоятларни, маълумотларни тўплаб юради. Марҳум тарихчи-қадимшунос олим Яҳё Ғуломов бу томонларда бўлганида, Очил Тўраевга Муҳаммад Тарағай Баҳодирнинг ёзги боғ ҳовлисининг ўрнини кўрсатган, шу туфайли ҳам Амир Темур туғилган жой деб Чиллабулоқ яқинини танланган экан.

Хўжаилғор қишлоғидаги Амир Темур авлодлари қўйилган улкан ва обод қабристонни зиёрат қиламиз. Ҳабибулло Халилов Қуръони карим сураларидан қироат қилади. Қўлларимизни юз-кўзларимизга суртиб, ўтганларнинг руҳи покларини, буюк бобомиз авлодларини ёд оламиз. Шу билан кўнгилларимиз равшан тортади, ўзимизни енгил ҳис этамиз.

Сўнгра Соҳибқирон бобомиз кўтариб, паҳлавонлик машқини олган силлиқ мармартошни кўтаришга уринамиз. Буюк ҳамюртимиз сув ичган булоқлардан сув сипқорамиз, вужудимизга сув эмас, илиқлик туйғуси сингийди, руҳимизга нур оқади гўё.

Академик В. В. Бартольд айтганидек, болаликдан кураш ва от ҳадисини олган Амир Темур валломатлик, жанговарлик руҳида тарбияланган. Ориятни қўлдан бериш унинг учун ўлим билан баравар эди. Биз Соҳибқирон болалиги кечган жойларни кезарканмиз, ана шу ҳақиқатни кўз олдимизга келтирдик. Темур руҳи эндигина оёққа тураётган мамлакатимиз, жамиятимиз учун нақадар зарурлигини ҳис этдик.

Амир Темурнинг пешонасига Соҳибқиронлик битилган эди. Буни етти иқлим мунажжимлари ҳам, ҳали Амир Темур туғилмасданоқ каромат қилганлар. Икки сайёранинг — Зуҳал юлдузи билан Муштарийнинг яқинлашуви даврида (Аллоҳ-таолло шу соатда оламни яратган экан) туғилган ўғил Соҳибқирон бўлар экан. Юлдузлар ҳаракатидаги бу ҳолат ҳар саккиз юз йилда такрорланар экан. Шундай пешонаси ярқираган зотлар Амир Темурга қадар икки киши ўтган. Булар Искандар Зулқарнайн ва Муҳаммад пайғамбарлардир. Амир Темур Муҳаммад пайғамбардан кейин саккиз юз йил ўтиб, учинчи Соҳибқирон бўлиб туғилган экан.

Соҳибқиронимиз яна ўзимизга қайтди, бобомизнинг руҳи поклари юртимизни кезиб юрипти. Соҳибқирон туғилган Хўжаилғор қишлоғида ҳам, ота юрти Тарағайда ҳам буюк ҳамюртимиз шахси билан боғлиқ жойларни мамнунлик билан кездик. Дунётепадан туриб, тоғларни тараб тушаётган жилғаларни зар кокилларга менгзадик. Икки дарё қўшилиб, сувнинг тошларга урилиб шарқиллагани Амир Темур сипоҳилари узангиларининг бир-бирига урилишини эслатди. Дунётепа ёнбағирларида Соҳибқирон минган дулдул от — Ақимнинг дупурларини тинглагандек бўлдик. Ҳар икки қишлоқнинг баҳодир-алп йигитлари билан суҳбатлар қурдик. Сулув келин ва қизларининг яратувчилик меҳнати билан танишдик. Мева ва узум узилаётган боғларни, майиз қуритилаётган офтобруяларни қизиқиб кузатдик. Ҳамма жойда Амир Темур шахсининг улуғланаётганидан ўзгача мамнунлик сездик. Яхши инсонларга, Амир Темур руҳини тиклаётганларга нисбатан меҳрни қалбдан ҳис этдик. Амир Темурни улуғлаганни худонинг ўзи улуғласин, Аллоҳнинг ўзи қўлласин. Барчанинг тилаги ҳам, дуоси ҳам шундай эканлигининг гувоҳи бўлдик.

Пўлат ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи»нинг Қашқадарё вилоятидаги мухбири.

АЛИФБО ХУСУСИДА

Миллий алифбо миллатнинг етуклик даражасини белгилайди. Аммо, очиғини айтиш керакки, алифбо бу қайси товушни қандай ҳарф билан ифодалаш ёки белгилаш билан чекланмайди. Аксинча алифбо масаласи жуда катта назарий, руҳий ва моддий-маънавий муаммодир.

Масалага ана шу нуқтаи назардан ёндашилса, Ўзбекистонда тилшуносликнинг, шу жумладан алифбо, ёзув масалаларининг назарий жиҳатлари кам ишланганлигини гувоҳи бўламиз. Агар асримизнинг 20-йилларигача қолоқлик, саводсизлик ва мустамлакачилик сиёсати йўлимизни тўсган бўлса, кейинги эллик-олтмиш йил давомида, айниқса 30—40-йилларда энг етук тилшуносларимиз маънавий ва жисмоний қатағон қилиндилар. Урушдан кейинги даврда эса руслаштириш сиёсати тилимизни, миллий ғуруримизни оёқости қилиб ташлади.

Маълумки, ҳозирги даврда инсоният қуйидаги беш ёзув тизимлари асосида тузилган алифболардан фойдаланади:

1. Лотин ёзуви (ундан дунё аҳолисининг деярли 30 фоизи фойдаланади).

2. Хитой график ёзуви (дунё аҳолисининг 25 фоизга яқини фойдаланади).

3. Бўғинли ҳинд ёзуви, (дунё аҳолисининг тахминан 20 фоизи фойдаланади).

4. Араб фонетик ёзуви, (уни жаҳондаги аҳолининг 10 фоизга яқини афзал кўради).

5. Славян-крилл ёзувидан ҳам деярли шунча аҳоли фойдаланади.

6. Қўшимча гуруҳга яҳудий, эфиоп, арман, грузин ва бошқа майда ёзувлар киради. Дунё аҳолисининг ўрта ҳисобда 5 фоизи ундан фойдаланади.

Гап шундаки, у ёки бу ёзувнинг асл қимматини, унинг қадри ва жаҳондаги салмоғини фақат юқорида санаб ўтилган фоизлар асосида белгилаб бўлмайди. Масала фақат сонда эмас, балки сифатда ҳамдир. Ана шу нуқтаи назардан жаҳондаги мавжуд ёзувлардан қайсиниси қулайлигига қизиқилса шу нарса маълум бўладики, лотин алифбоси билан иш кўрадиган миллатлар ва мамлакатлар сон жиҳатидан жаҳон аҳолисининг атиги 30 фоизини ташкил қилсаларда, жаҳондаги ҳозирги замон саноат ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг учдан икки қисмини ишлаб чиқарадилар. Бунинг учун АҚШ, Германия, Буюк Британия, Франция, Италия, Канада, Испания каби мамлакатларни санаб ўтиш мумкин.

Баъзи кишилар кирилл алифбосидан воз кечиш тўғри бўлармикан, ахир хитойликлар японлар эски ёзувларини сақлаб қоляптиларку дейишади. Ҳа, шундай. Хитой ёзуви деярли олти минг йиллик тарихга эга ва уни лотинлаштиришга интилиш кутилган натижаларни бермади. Иероглифлар хитой халқининг руҳига ва онгига қанчалик чуқур сингиб кетганини кўрсатди. Шу боисдан ҳар бир хитой ва япон мутахассиси, савдогари, бизнесмени, менеджери, ишбилармони ва тадбиркори ўз миллий тили билан бир қаторда инглиз тилини ва баъзида қатор бошқа жаҳон тилларини билади.

Яна бир масала, биз ҳозир 1929 — 1940 йилларда амалда бўлган лотинча ўзбек алифбомизни тикламоқдамизми ёки янги алифбо яратмоқдамизми, деган саволдир. 1929 йилнинг кузидан киритилган ўзбекча лотин алифбоси кўп жиҳатдан Туркия ва Озарбайжон лотинчиларининг таъсири остида амалга оширилган эди. Ўзбек тилшунослари кам, тажрибасиз ва ёш бўлгани учун — алифбонинг кўп қирралари хом эди. Ҳозирги тилшуносларимиз тайёрлаган лотинча ўзбек алифбоси лойиҳаси анча пишиқ ва ҳақиқатан ҳам мустақил равишда, ташқаридаги кучларнинг таъсирисиз юзага келтирилди. Демак, биринчи миллий алифбомизни яратмоқдамиз.

Миллий алифбонинг ҳозирги замон талабларига монандлигини таъмин этишнинг шартларидан бири унинг компьютер ва ЭҲМларга мослаштирилган бўлишидир. Бу дегани алифбода «думли», «қошли», «белбоғли», «қушли» ва шу каби қўшимчали ҳарфлар бўлмаслиги керак, чунки улар компьютер тизимида йўқдир. Иккинчидан эса, янгича «ижод қилинган ҳарфлар ҳам янги техникавий тизимларнинг ишини қийинлаштиради ва бевосита миллатнинг ривожланиш суръатларига салбий таъсир кўрсатади. Афсуски, лотин ҳарфли ўзбек алифбоси лойиҳасида ҳарфларнинг деярли 20 фоизи шундай нуқсонга эга (с, э, й). Бу муаммолар давримизнинг янги алифболарида қўшимча ҳарфлар бериш йўли билан ҳал этилмоқда.

Мустақиллик сиёсатининг бош мақсади халқимизнинг топталган обрўсини қайта тиклаш, Ўзбекистонни жаҳондаги тараққий этган давлатлар қаторига олиб чиқиш. Ана шу улуғ мақсадлар йўлида миллий алифбомиз ҳам хизмат қилиши лозим.

Қўчқор ХОНАЗАРОВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби.

Гулнора МАНСУРОВА,
фалсафа фанлари номзоди.

Қадриятларимиз

Хўжа Ҳасан Андоқийни биласизми?

Маълумки, Бухорою шарифни қадим-қадимдан илм-фан, маърифат ва санъат аҳли ошён тутиб келган.

Халқ донишмандлари ва алломаларининг аксарият кўпчилиги Бухоро мадрасаларида таҳсил кўришган. Бу шаҳри азимда Туркия, Эрон, Нишопур, Ҳирот, Боғдод, Фарғона, Мавр, Хоразм каби юрт фарзандлари таълим-тарбия олганлар.

Ўз даврининг авлиёси саналмиш Юсуф Ҳамадонийга иккинчи халифа даражасига кўтарилган Хўжа Ҳасан Андоқий ҳам Бухорода таҳсил олган илму толиблардан эди. Ул зот бухоролик машҳур фиқҳ олими Абдул Карим ибн Ҳанифа Андоқийнинг невараси дир. Биз Ҳусайн Воиз Кошифийнинг ўғли бўлмиш Фахруддин Али Сафийнинг «Рашаҳоту айн ул ҳаёт» («Обиҳаёт томчилари») асаридан Хўжа Ҳасан Андоқий ҳақидаги қуйидаги фикрларни топиб, уни таржима қилдиришга муваффақ бўлдик:

У кишининг номи ва куниялари Абу Муҳаммад Ҳасан ибн Ҳабиб Андоқий бўлиб, (Андоқ бир шундай жойки, Вухоро шаҳридан уч-тўрт фарсах олислиқдадир) ҳижрий 467 (милодий 1074) йилда таваллуд топдилар. Хўжа Ҳасан Андоқий ўз замонасининг диққатга сазовор шайхи бўлиб, жуда кўп муридлар тарбиялаган. Илм беришда ул зот одамларни Ҳақ субҳонаҳу ва таъоло йўлига даъват қилишга ва поклик эгаси бўлишга ўргатган. Андоқий узоқ ибодат қилувчи бўлиб, пайғамбаримиз суннатига эргашар эдилар ва пайғамбаримиз маънавий ишоратларини ва Юсуф Ҳамадоний суҳбатини муқаддас билиб, бир неча йил лозим тутиб ва у кишининг муридлари ҳам эдилар. Ҳазрат устозлари Хўжа Юсуф Ҳамадоний билан Боғдод ва Хоразмга бориб, ваъз ва насиҳатлар ўқиганлар... Андоқий ўз даврининг етук билимдони эдилар. Бир неча йил Бухородаги муқаддас хонақоҳда хизматда бўлганлар. Ҳижрий 552 йил (милодий 1159) Рамазон ойининг 26-сида 85 ёшда ёруғ дунёни тарк этганлар. У кишининг жасадлари шаҳардан анча ташқаридаги қабристонга қўйилган.

Муҳаммад Наршахий ўзининг «Бухоро тарихи» китобида Бухоро ва Кармана орасидаги масофани 8 фарсах деб белгилаган. Бу ҳозирги 105 километрга тўғри келади. Айрим манбаларда эса бир фарсах 6—7 километрлиги ҳам айтилган. Бухоронинг сўнгги амири Саййид Олимхон ўзининг «Бухоро халқининг ҳасрати тарихи» китобида бир фарсах 12 минг метрга тенг дея фикр юритган. «Рашаҳот»да эса «Андоқийнинг туғилган жойи, Бухоро шаҳридан 3—4 фарсах узоқликда дейилади. Бу тахминан 48—50 километрга тенгдир. Юқоридаги фактлар Хўжа Ҳасан Андоқийни ҳозирги Шофиркон туманидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги ҳудудида жойлашган Андоқи қишлоғида туғилган ва у кишининг жасадлари ҳам шу ерга қўйилган деган фикр туғилишига сабаб бўлади. Чунки бу қишлоқ Бухородан 48—50 км. нарида жойлашган. Ҳарҳолда шундай дейишга маълум асосларимиз бор. Қишлоқ кексаларининг айтишига қараганда, Андоқийдаги қабристонда илгари минора ва хонақоҳ бўлган. Ҳозир ҳам бу тарихий обидалардан айрим белгилар сақланган. Қолаверса, қишлоқнинг Андоқий, қабристоннинг эса Хўжа Ҳасан Андоқий номи билан аталиши масалага янада ойдинлик киритади.

Хўжа Ҳасан Андоқий Юсуф Ҳамадонийнинг Аҳмад Яссавий, Абдухолиқ Ғиждувоний сингари шуҳратли шогирдларидан бўлган. Бас шундай экан, ул зотнинг ҳаёти ва таълимотини ўрганиш, номини абадийлаштириш борасида жиддий ўйлаб кўриш лозим.

Қолаверса, Хўжа Ҳасан Андоқий қабрлари ҳақиқатан ҳам биз кўзда тутган манзилда бўлса, у жойни обод қилиш, зиёратгоҳга айлантириш керак. Ҳарҳолда, мутахассис олимлар бу ҳақда ўз фикрларини билдиришади, деган умиддамиз.

В. БОВОМУРОДОВ,
Ш. ҲОЖИЕВ.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

ҲАМКОРЛИКНИНГ ЯНГИЧА УСУЛИ

«Қаршистрой» ишлаб чиқариш бирлашмаси таъминотчилари транспорт корхоналарини эҳтиёт қисмлар билан таъминлашга аҳд қилишди.

Шу ниятда Москвадаги Лихачев номидаги автомобиль заводи билан шартнома тузилди. Шартномага кўра чўл қурилишида меҳнат қилаётган ҳайдовчилар, чилангарлар ЗИЛ корхонасида қудратли юк машиналарини йиғишда кўмаклашади. Эвазига эҳтиёт қисмлар, машиналар олишади. Яқинда қашқадарёлик ҳайдовчилардан катта гуруҳи Москвага ЗИЛда меҳнат қилиш учун жўнаб кетди.

Минск шаҳридаги автомобиль заводи, Ярославль ва Нижнекамск шина заводларига ҳам ишчи кучи юбориш эвазига эҳтиёт қисмлар, шиналар, транспорт воситалари олиш мўлжалланмоқда.

ЧИҚИНДИДАН — СОВУН

ҚАРШИ шаҳридаги гўшт комбинати ишчиларамонлари кир совун чиқарадиган цехни ишга туширишди. Кунига 200—250 килограмм совун савдо дўконлари орқали болалар муассасаларига, шифохоналарга етказиб берилмоқда.

ЯНГИ НЕФТЬ ҚУДУҚЛАРИ

ШИМОЛИЙ Ўртабулоқ ва Жанубий Кемачи ҳудудида тўртта нефть қудуғи фойдаланишга топширилди.

Мустақиллигимизнинг икки йиллиги байрами тантаналаридан сўнг Қарши даштидан топилган «қора олтин» оқимига яна тўртта нефть қудуғидан олинадиган қимматбаҳо хомашё қўшилди. Даштда эса хазиналар кўзини очиш учун қидирув ишлари кенг кўламда олиб борилаяпти.

(Ўз мухбиримиздан).

ҚОНУН КУЧГА КИРГАЧ

НАВОИИ вилояти табиатни муҳофаза қилиш маҳаллий жамғармасига 40 миллион сўм пул келиб тушди. Бу жарима атроф-муҳитни ифлослантираётган завод, корхона ҳамда геология-қидирув партияларидан ундириб олинди.

Маблағ вилоят қишлоқ ва шаҳарларидаги табиий муҳитни яхшилашга сарфланади.

Фикримизча, табиатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонун ўз кучини кўрсата бошлади.

М. МАРДИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚУҒИРЧОҚЛАР ОЛАМИГА САЁҲАТ

...Афсонавий малика уд чалмоқда. У гўё бир лаҳза тўхтаб, ўйга толгандек. Лаблари жилмайган, ҳаёлини қизлик орзулари чулғаб олган. Ҳозир унинг бармоқлари яна сеҳрли торларга тегади-ю, атрофга мусиқа таралади... Бу маъсума тасвири Ўзбекистон давлат санъат музейида очилган Япония қўғирчоқлари кўргазмасининг ажойиб экспонатларидан бири. Кўргазма Япониянинг Тошкентдаги элчихонаси, маданият ютуқлари тарғиботи билан шуғулланадиган Япония жамғармаси, шунингдек Ўзбекистон халқаро маданий-маърифий алоқалар миллий уюшмасининг биргаликдаги саъй-ҳаракатлари билан ташкил этилган.

(ЎзА).

ВАЪДА ҚОҒОЗДА ҚОЛМАС

ЖИЗЗАХ туманининг Сайхон қишлоғида «Йўлдош» кичик корхонаси ғишт ишлабчиқарадиган заводни ишга туширди.

Ҳозир корхона ҳар сменада 10 минг дона маҳсулот чиқараяпти. Аммо ғишт ҳамон кўмир воситасида пиширилмоқда. Заводнинг тантанали очилишида иштирок этган раҳбарлар корхонага газ келтиришда ёрдам берамиз, дея ваъда қилишди.

УТИНЧИ БОЛАЛАР ХУРСАНД

ЖИЗЗАХ туманининг «Олтинсой» ширкат-ижара хўжалигидаги 390 хонадонга табиий газ уланди.

Илгарилари ҳар оиладан икки-уч киши ойлаб машаққат чекиб ўтин йиғарди. Бу иш кўпроқ болалар зиммасига тушарди.

Ҳозир овқат пиширадиган оналарга яратилган бу қулайликдан, айниқса, мактаб болалари ғоятда хурсанд. Катталар эса газчилар омон бўлсин, болалари ўтин ташишдан бўшамаётган оилаларга ҳам тезроқ табиий газ борсин, дея дуо қилмоқдалар.

ХАЙРЛИ УЗБЕКЧИЛИК

ҒАЛЛАОРОЛ туманидаги Амир Темур номли ширкат хўжалиги қаровчисини йўқотган, бечораҳол олти оиланинг ўғилларига суннат тўйи қилиб берди. Тўйга узоқ-яқиндан келган меҳмонларнинг жами тўёнаси 600 минг сўмдан ошган экан. Шу пул олти йигитчага баббаравар улашилди.

Мазкур тадбир, аввало, олти боланинг, кейин ерлик аҳолининг, кейин меҳмонларнинг онгида хайрли ўзбекчиликнинг қайта тикланишн сифатида муҳрланиб қолди.

А. МАМАРАСУЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Спорт, спорт, спорт

«ЎЗБЕКИСТОН МУСТАҚИЛЛИГИ КУБОГИ» УЧУН

ТОШКЕНТДА бокс бўйича «Ўзбекистон мустақиллиги кубоги» учун Халқаро турнир ўтказилиши режалаштирилаётганлиги ҳақида аввал хабар қилган эдик. Ўтган куни «Алпомиш» спорт саройида бу турнирнинг тантанали очилиш маросими бўлиб ўтди. Ташкилий қўмита турнирга катта тайёргарлик кўрганлиги мусобақанинг очилиш жараёнидаёқ яққол кўринди.

«Мустақиллик кубоги» баҳсларига Руминия, Туркия, Ҳиндистон, Эрон, Афғонистон, Миср, Россия, Қирғизистон, Тожикистон, Козоғистон, Бошқирдистон, Бурятия ва Қорақалпоғистон республикасидан юздан зиёд боксчи жалб қилиниши режалаштирилган эди. Бироқ турнир очиладиган кунлар Москвада фавқулодда ҳолат жорий қилиниши муносабати билан Шереметьева тайёрагоҳининг ёпилиб қўйилиши натижасида айрим хорижий давлат спортчилари Тошкентга етиб келишолмади. Шунга қарамай, мусобақанинг қизиқарли курашлар остида ўтиши кутилмоқда. Буни боксчилар ўртасидаги дастлабки жанглар ҳам намоён қилди.

Яна шуни айтиш жоиз. Турнирда республикамизнинг учта бокс жамоаси иштирок этяпти. Ушбу турнир боксчиларимиз учун Осиё ва Олимпиада ўйинлари олдидан ўзига хос кўрик вазифасини ўтайди.

Биринчи бўлиб рингга спорт усталигига номзод боксчилар — Р. Раҳимов (Тожикистон) ва Р. Эралиев (Ўзбекистон — 3) жуфтлиги чиқди. Енгил вазнлилар тоифасига кирувчи бу жуфтликда Тожикистон боксчисининг қўли баланд келди.

Шу йил Финляндиянинг Тампере шаҳрида ўтказилган жаҳон чемпионатида кумуш медаллик бўлиб қайтган халқаро миқёсдаги спорт устаси Ҳикматилла Аҳмедов ўзининг нималарга қодирлигини яна бир бор намойиш этди. У рақиби — спорт устаси Владимир Цибиковдан уч раунд давомида яққол устунлик қилди.

57 — 60 кг вазнлилар баҳсида қатнашаётган яна бир вакилимиз Н. Султонов қирғизистонлик К. Акелбаевни мағлубиятга учратиб, кейинги босқичга йўлланма олди. Спорт устаси А. Ашурматов Қорақалпоғистон боксчиси Р. Саидовни мағлуб этди.

Хуллас «Алпомиш» спорт саройида ўтказилаётган бу турнир кундан кунга қизғин паллага кўтарилмоқда. Бугун бу ерда мусобақанинг ярим финал баҳслари бошланади. Финал учрашувлари якшанба куни ўтказилади.

Р. ЖУМАЕВ.

А. МАМАДАМИНОВ олган суратлар.

ЭЪЛОНЛАР

Intel, ABSYS - Apple authorized distributor, DEC, Computerland, Borland, Rank Xerox, I. E.E.,Hantarex, Canon, Nacosy, Zonennshain, LVS, Эксимер, Диалог-МГУ

ХАЛҚАРО КОМПЬЮТЕРЛАР КЎРГАЗМАСИДАГИ

ўз экспозицияларини намойишига таклиф этади

Computer-Central Asia-93

Кўргазма ташкилотчилари:
Ўзбекистон Республикаси ТИАВ "Интерсервис" ХХТСБ
Ўзбекистон Республикаси ФТДК "ЁТМ" Инновация фирмаси
tel : (3712) 68 - 8847
(095) 137 - 0320
fax: (3712) 68 - 7598
E-mail : CCA.@.cmi .tashkent.su

Кўргазманинг бош спонсори:
ABSYS - Apple authorized distributor

Спонсорлар:
* Computer World - Moscow
*Мир ПК
* PC Magazine - Russian Edition
* Нихол РИМ

ТОШКЕНТ ш., 2-7 НОЯБР

Низомий номли ТДПИ маъмурияти ўзбек тили ва адабиёти кафедрасининг катта ўқитувчиси, филология фанлари номзоди

Иброҳим АЗИМОВнинг

бевақт вафоти муносабати билан марҳумнинг оила-аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

Республика «Кийим» акционерлик бирлашмаси ходимлари шу бирлашма раис муовини Акбаржон Азимов ва оила аъзоларига падари бузрукворлари

Маҳкамбой ота АЗИМОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Тошкент Давлат Университети ректорати, тарих факультети жамоаси факультетнинг доценти Ф, Эргашевга онаси

Насиба ая ЭРГАШЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

• Обуна–94

«Халқ сўзи»—Сизнинг газетангиз

Кекса отахон ҳассасини дўқиллатиб таҳририят остонасидан ҳатлади:

— Болам, Президентимизнинг пенсионерларга имтиёзлар бериш ҳақидаги қарори чиқибди газетингларда, бир дона беринг. Киоскаларда қолмабди-я. Бошқа газетларда кеч босилармиш...

Орадан икки кун ўтмасдан ўша отахон таҳририят дарвозасини яна тақиллатди:

— Газетингларда вазир кечаги фармонни шарҳлаб берганмиш, ҳеч жойдан тополмадим. Шу ерда бир танишиб чиқсам бўладими?

Бу қутлуғ маскандан одамларнинг қадами узилмайди.

— Чет эллик ватандошларингизмиз. Мулоқотга келгандик.

— Газетингизга Амир Темур муборак бўлсин!

— Ёрдам сўраб, илинж билан келдик...

Телефонлар тинимсиз жиринглайди. Почтачи қизимиз кунлик хат ва телеграммаларни олиб учинчи қаватга аранг кўтарилади. Уларнинг барчасида бугунги кунимизнинг нафаси — орзулар, интилишлар, ҳаяжону армонлар...

Дарҳақиқат, уч йил давомида газета шаклланиб, ўз қиёфасига эга бўлди, аниқроғи, одамларнинг қалбига тобора чуқурроқ кириб бормоқда. Таҳририятга тез-тез қадам ранжида қиладиган отахоннинг гапида жон бор: Президент фармонлари, Ўзбекистон Республикаси ҳукуматининг қонун ва қарорлари дастлаб бизнинг газетада чоп этилади. Бундан ташқари муштарий Ўзбекистон, МДҲ мамлакатлари ва жаҳон ҳамжамияти ҳаётига оид турли воқеа-ҳодиса ва хабарлар билан ҳам ўз вақтида танишиш имкониятига эга бўлади. Шунингдек, газетадан йирик олимлар, ҳуқуқшунослар, халқ хўжалиги ҳамма соҳаларининг етакчи мутахассислари чиқишлари, фан, адабиёт ва санъат оламининг ранг-баранг кўринишлари ўз инъикосини топади.

Мухтасар қилиб айтганда, муштарийни қизиқтирган бирор соҳа газета эътиборидан четда қолмайди. Тўғри, бозор иқтисодиёти жараёнини бардош билан бошидан ўтказаётган ўқувчиларимизга обуна баҳоси оғир туюлиши мумкин. Аслида халқ истеъмол молларининг ҳозирги баҳоси билан таққосланса, маънавий қадриятлар тикланаётганлиги, бу борада газетанинг беқиёс хизматлари ҳисобга олинса, обуна нархи у қадар юқори эмас.

Обуна баҳоси бу йил тубандагича белгиланди:

1 ойга — 1677 сўм
3 ойга — 5031 сўм
6 ойга — 10.062 сўм
12 ойга — 20.124 сўм.

Алалхусус, ҳозир газетхонга қоғоз нархининг «осмон»далиги-ю, нашр ҳаражатларининг мислсиз ошиб кетганлигини рўкач қилиб ўтиришнинг мавриди эмас. Уларга битта ширин каломимиз бор: «Халқ сўзи» Сизнинг газетангиз унга обуна бўлишни унутманг.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

• ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖУРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Абдунаби БОЙҚУЗИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Миракмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулаҳмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

• МАНЗИЛИМИЗ:
70000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир — С. Муҳиддинов, навбатчи — И. Худоёров

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001. Буюртма Г — 599. 93616 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А — 2. Босишга топшириш вақти — 21.00 Босишга топширилди 21.30

Ўзбекистон Республикаси Президенти девонининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6